

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Н А К А З
м. Київ

13.08.2007

№ 730

Про затвердження Правил безпеки
під час занять у навчальних
навчально-виробничих майстернях
навчальних закладів системи загальної
середньої освіти

Зареєстровано в Міністерстві юстиції
України 29.08.2007 за № 990/14257

Відповідно до Закону України „Про охорону праці”, Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу *у* установах і навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 01.08.2001 № 563, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.11.2001 за № 969/6160 (зі змінами),

наказую:

1. Затвердити Правила безпеки під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти (далі – Правила), що додаються.
2. Міністерству освіти і науки Автономної Республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій запровадити в дію та забезпечити систематичний контроль за дотриманням вимог цих Правил.
3. Надрукувати ці Правила в Інформаційному збірнику Міністерства освіти і науки України.
4. Контроль за виконанням наказу покласти на першого заступника Міністра Жебровського Б.М.

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
29.08.2007 за № 990/14257

ПРАВИЛА
безпеки під час занять
у навчальних і навчально-виробничих майстернях
навчальних закладів системи загальної середньої освіти

1. Загальні положення

1.1. Ці Правила встановлюють вимоги безпеки і виробничої санітарії під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях, дільницях і полігонах, автодромах, трактородромах, навчальних господарствах та інших навчально-виробничих підрозділах (далі – майстерні) навчальних закладів системи загальної середньої освіти і поширюються на загальноосвітні, позашкільні та інші навчальні заклади системи загальної середньої освіти (далі – навчальні заклади), незалежно від форм власності та відомчого підпорядкування, у яких учні послідовно набувають первинні трудові уміння і навички виконання робіт під час трудового і виробничого навчання, допрофесійної та професійної підготовки (далі – трудове навчання).

Ці Правила є обов'язковими для виконання учасниками навчально-виховного процесу: учнями, вихованцями; викладачами, учителями, майстрами виробничого навчання, інструкторами виробничого навчання (далі - особи, які проводять трудове навчання); керівниками навчальних закладів.

1.2. Відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально - виховного процесу в установах і навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і

науки України від 01.08.2001 № 563, Зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.11.2001 за № 969/6160 (зі змінами) (далі – Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах), уведення п експлуатацію майстерень навчального закладу під час його приймання до нового навчального року проводить комісія, створена за наказом відповідного органу управління освітою, до якої входять представники обласного, районного (міського) відділу освіти (залежно від підпорядкування), відповідної профспілкової організації галузі, керівник навчального закладу, а під час введення в дію новоутворених або переобладнаних майстерень – також і представники відповідних органів державного нагляду (охорони праці, пожежної безпеки, санітарно-епідеміологічного нагляду тощо).

1.3. Трудове навчання в майстернях навчальних закладів проводиться відповідно до чинних навчальних програм, затверджених Міністерством освіти і науки України.

1.4. Неповнолітні не допускаються до виконання робіт, то визначаються Переліком важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами прані, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 31.03.94 № 46, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 28.07.94 за №176/385.

1.5. Відповідно до Граничних норм підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22.03.96 №59, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 16.04.96 за№183/1208, перенесення важких речей неповнолітніми становить:

- під час короткочасної роботи:
 - для дівчат 14 років – 2.5 кг, 15 років – 6 кг, 16 років – 7 кг. 17 років – 8 кг;
 - для юнаків 14 років – 5 кг, 15 років – 12 кг, 16 років – 14 кг. 17 років – 16 кг;
- під час тривалої роботи:
 - для дівчат 15 років – 4,2 кг, 16 років – 5.6 кг 17 років – 6.3 кг;
 - для юнаків 15 років – 8.4 кг, 16 років – 11.2 кг 17 років – 12.6 кг.

Робота учнів з вантажами не повинна становити більш 1/3 робочого часу. До тривалої роботи з підіймання та переміщення важких речей учні віком і до 15 років не допускаються.

1.6. На учнів поширюються всі норми і правила, установлені для неповнолітніх Кодексом законів про працю України. Законом України "Про охорону праці", чинним законодавством України у сфері охорони здоров'я.

1.7. Під час робіт в майстернях з технічного обслуговування та експлуатації автотранспортних засобів слід користуватися Правилами з охорони прані для навчальних закладів, у яких проводяться профільне навчання і професійна підготовка учнів з автосправи, затвердженими наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 12.11.2002 № 574. зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 13.12.2002 за № 967/7255.

1.8. Вимоги безпеки під час проведення робіт в майстернях сільськогосподарського профілю визначаються Правилами безпеки під час трудового навчання й літніх практичних робіт учнів X-XI класів загальноосвітніх навчальних закладів у сільськогосподарському виробництві, затвердженими наказом Комітету по нагляду за охороною праці України Міністерства праці та соціальної політики України від 16.1 1.98 №219. зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 15.12.98 за № 793/3233.

1.9. Розслідування нещасних випадків з учнями, що сталися під час проведення занять в майстернях, проводиться у відповідності з Положенням про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу у навчальних закладах, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 31.08.2001 №616. зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 28.12.2001 за 1093/6284 (зі змінами) (далі – Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах).

1.10. Ці Правила можуть використовуватися під час проведення навчання в майстернях професійно-технічних навчальних закладів.

1.11. Систематичний контроль за дотриманням вимог цих Правил покладається на керівників навчальних закладів, місцевих органів управління освітою.

2. Вимоги безпеки праці в навчальних майстернях

2.1. Загальні вимоги

2.1.1. Майстерні навчального закладу використовуються під час проведення занять з трудового навчання і поділяються на:

- навчальні майстерні для трудового навчання молодших школярів віком 6-10 років (1-4 класи);
- навчально-виробничі майстерні, у яких здійснюється трудове, до профільне навчання і допрофесійна підготовка учнів 5-9 класів; навчально-виробничі майстерні загальноосвітніх, позашкільних та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти для трудового і виробничого навчання та профільної, допрофесійної і професійної підготовки учнів 10-12 класів.

2.1.2. Приміщення майстерень навчальних закладів, розміщення в них обладнання і механізмів повинні відповідати вимогам:

- ДБН В.2.2-3-97 "Будинки та споруди навчальних закладів";
- Державних санітарних правил і норм влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу, затвердженим постановою Головного державного санітарного лікаря України від 14.08.2001 №63 (далі – ДСанПіН 5.5.2.008-01);
- Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів, затверджених наказом Комітету по нагляду за охороною прані Міністерства прані та соціальної політики України від 09.01.98 № 4, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 10.02.98 за № 93/2533 (далі – Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів).

2.1.3. Приміщення для трудового навчання необхідно ізолювати від основних навчальних приміщень і розміщувати на першому поверсі в окремих будівлях відсіках будівлі або в окремих будівлях з гардеробом і туалетах в них.

2.1.4. Не дозволяється організація майстерень у підвальних і напівпідвальних приміщеннях.

2.1.5. Відповідно до ДСанПіН 5.5.2-008-01 майстерні повинні бути розраховані на 13-15 робочих місць, обладнаних верстатами, станками та іншим і ладнанням.

2.1.6. Усі роботи, що проводяться в майстернях навчальною закладу, повинні бути організовані таким чином, щоб повністю унеможливити утворення вибухонебезпечних концентрацій газо- паро- і пилоповітряних сумішей об'ємі всього приміщення та в окремих робочих зонах.

2.1.7. Температура поверхні обладнання і технологічних трубопроводі до яких існує можливість доторкання учнів під час проведення навчання, не повинна перевищувати 45° С. За умови перевищення такої температури, слід поверхні обладнання та трубопроводі закривати теплоізоляцією або розміщувати в недоступних місцях (на висоті, поза робочою зоною тощо).

2.1.8. Елементи обладнання і апаратури майстерні, які можуть бути джерелом небезпеки, мають бути позначені сигнальними кольорами, а в небезпечних зонах приміщення майстерні встановлені знаки безпеки ГОСТ 12.4.026-76 ..ССБТ. Кольори сигнальні та знаки безпеки.

2.1.9. У зв'язку з особливостями педагогічного процесу і великою фізичною активністю учнів під час роботи площа робочого місця на одного учня мі бути збільшена на 25-40% порівняно з нормою площі робочою місця дорослого робітника.

Так, для навчання за професією токаря площа на одного учня повинна становити 6 м², фрезерувальник і шліфувальник – 9-12 м\ електрозварник – 7.5 м для слюсарів-інструментальників, складальників, ремонтників та інших – 4 м².

2.1.10. Вимоги безпеки праці під час роботи з електрифікованим інструментом визначаються Правилами безпечної експлуатації електроустановок споживачів.

2.1.11. Розміщення та обладнання інструментальних кімнат і складів по винні бути найбільш зручними для обслуговування навчально-виробничого процесу і транспортування інструмента, пристроїв, матеріалів і готової продукції.

2.1.12. Учні забезпечуються обладнанням та інструментами відповідно до Переліку допоміжних засобів навчання та шкільного обладнання, рекомендованого Міністерством освіти і науки України (додаток 1).

Нестандартне саморобне обладнання, яке не зазначене у цьому Переліку, має відповідати вимогам безпеки прані, а саме:

- принцип дії. конструктивні схеми, елементи конструкції повинні забезпечувати електро- і пожежну безпеку.
- у разі необхідності мати захисні огорожі.
- застосовувати засоби захисту в конструкції.
- монтаж і експлуатація, ремонт обладнання повніші забезпечувати безпека праці.

2.1.13. Склад для зберігання довгомірних пиломатеріалів і металів, фанери та інших матеріалів треба розміщувати поряд з приміщенням, де виконуються роботи з деревиною, у торцевій частині будівлі з одним виходом безпосередньо назовні та другим – у майстерню, що прилягає.

2.1.14. Проїзди й проходи всередині майстерні повинні мати чітко визначені габарити, окреслені білими лініями або показані знаками, що їх замінюють. Не дозволяється захаращувати проходи, сходи й коридори.

2.1.15. Гардеробні для зберігання верхнього одягу мають бути влаштовані окремо від гардеробних для зберігання домашнього одягу та спецодягу.

2.1.16. Підлога у приміщеннях майстерень (дерев'яна, з лінолеуму тощо) має бути теплою, гладенькою, не слизькою, зручною для очищення, а також задовольняти експлуатаційні вимоги до приміщення.

2.1.17. Усі матеріали, які використовуються при будівництві, реконструкції та оздобленні приміщень майстерень, пастилу підлоги, повинні мати позитивний висновок державної санітарно-гігієнічної експертизи.

2.1.18. У приміщеннях, де виконується робота з кислотами і лугами, а також з іншими агресивними речовинами (солями, нафтопродуктами тощо), підлога має бути стійкою проти хімічної дії і не допускати адсорбції зазначених речовин.

2.1.19. Типі мають бути покритими фарбами світлих тонів жовтого, блакитною, бежевого, зеленою кольорів; стелі, двері, віконні рами – білі. При цьому використовуються фарби, що створюють матову поверхню.

2.1.20. У майстернях мають бути встановлені умивальники з гарячим водопостачанням та індивідуальними змішувачами, щітками, милом і рушником або пристроями, що їх замінюють.

2.1.21. Майстерні, обладнані поза територією навчального закладу, необхідно забезпечувати доброякісною питною водою відповідно до ДСанПіН 5.5.2.008-01. Температура питної води повинна бути не нижчою як 8°C і не вищою як 20°C. Обов'язкова установка питних фонтанчиків або закритих баків з насадками. Воду в баках треба міняти щоденно. Біля питних баків необхідний пристрій для стікання води.

2.1.22. У майстерні слід мати аптечку (додаток 2), а також інструкцію з падання першої (долікарської) допомоги, де вказати адресу і телефон найближчої лікувально-профілактичної установи, що може падати медичну допомогу. Ця інструкція розробляється завідувачем майстерні відповідно до Правил надання першої (долікарської) допомоги (додаток 3). Учні мають бути обізнані з Правилами палання першої (долікарської) допомоги.

2.2. Вимоги до освітлення, опалення і вентиляції

2.2.1. Відповідно до ДСанПіН 5.5.2.008-01 температура повітря в майстернях з обробки металу та деревини має бути 16-18°C. інших майстернях – 17-20°C, відносна вологість повітря – 40-60%.

2.2.2. Природне й штучне освітлення приміщень майстерень має задовольняти вимоги, передбачені вимогами ДСанПіН «Эстетичное и искусственное освещение» та ДВІ І В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення».

2.2.3. Направленість основного світлового потоку в навчальних приміщеннях повинна бути з лівого боку від учня, а на робочих місцях у навчально-виробничих приміщеннях – відповідно до технологічних вимог.

2.2.4. Найменша освітленість горизонтальних поверхонь па рівні 0.8 м від підлоги в приміщеннях повинна бути:

- у майстерні з обробки металу і деревини:
- при люмінесцентних лампах - 300 лк. при лампах розжарювання -150 лк: у швейній майстерні:
- при люмінесцентних лампах – не менш як 400 лк. при лампах розжарювання 200 лк;
- у проходах майстерень – відповідно не менш як 100 і 50 лк (па підлозі).

2.2.5. Над світловими отворами в майстернях з південною, західною і південно-західною орієнтацією вікон погрібні сонцезахисні пристрої (жалюзі, козирки).

2.2.6. Шибки у вікнах треба очищати від пилу й бруду не рідше як два рази на рік, а в приміщеннях із значним виділенням диму, пилу, кіптяви – у міру їх забруднення, але не мент як чотири рази на рік.

2.2.7. Штучне освітлення допускається загальне або комбіноване (загальне плюс місцеве). Застосовувати тільки місцеве освітлення не дозволяється.

2.2.8. Світильники місцевого освітлення (з будь-якими лампами) для приміщень майстерень повинні мати відбивачі, які виготовлені з матеріалу, що не просвічується, із захисним кутом, не меншим як 30°.

2.2.9. У приміщеннях майстерень, коридорах улаштовують аварійне освітлення, що має створювати освітленість не меншу, як 0.3 лк на підлозі вздовж лінії основних проходів і на сходах.

2.2.10. Електрична частина освітлювальних установок повинна відповідати вимогам правил улаштування електроустановок, що затверджуються в установленому чинним законодавством порядку.

2.2.11. Приміщення майстерень мають бути обладнані опаленням та вентиляцією.

2.2.12. Опалення повинне забезпечувати рівномірну температуру, можливість регулювання ступеня нагріву приміщення і незалежного вмикання і вимикання опалювальних секцій.

2.2.13. Ворога і вхідні двері в капітальних стінах повинні бути утеплені. Біля воріт і дверей, через які відбувається транспортування матеріалів і виробів, мають бути опалювані тамбури. Двері повинні мати пристрої для примусового закривання (пружини, пневматичні затвори і т. д.). У воротах для проходу людей повинні бути хвіртки.

2.2.14. У приміщеннях майстерень улаштовують змішану вентиляцію (природну й механічну), яка забезпечує повітрообмін, температуру й етап повітряного середовища, передбачені нормами ДСанПіН 5.5.2.008-01.

2.2.15. Гранично допустима концентрація шкідливих речовин в повітрі робочої зони майстерні не повинна перевищувати значень, указаних в ГОСТ 12.1.005-88 ..ССБТ «Загальні санітарно-гігієнічні вимоги до кисню робочої зони».

2.2.16. Незалежно від наявності вентиляційних пристроїв у віконних отворах мають бути фрамуги, що відчиняються, або інші пристрої для провітрювання: для відчинення і регулювання фрамуг вікон слід мати зручні пристрої, якими керують з підлоги.

2.2.17. У майстернях з обробки металу і деревини вентиляція повинна забезпечувати повітрообмін 20 м³/го'д. па одну особу. Виробничі процеси, то супроводжуються виділенням пилу, обладнують пристроями для його уловлювання і видалення.

2.2.18. Місцеві відсмоктування повинні забезпечувати повітрообмін 250 м³/год. Повітрообмін місцевої витяжки від клеєварки повинен становити 350 м³/год.

2.2.19. Вентиляційні пристрої повинні бути завжди справними і перебувати під постійним наглядом осіб, які відповідають за роботу вентиляції.

Вентиляційні установки повинні проходити планово-запобіжний ремонт, періодичне технічне і санітарно-гігієнічне випробування. Результати випробувань заносять до спеціального журналу.

2.3. Вимоги з безпеки прані до обладнання

2.3.1. Усе обладнання майстерень має бути справним і надійно закріпленим.

2.3.2. Обладнання й механізми повинні мати всі необхідні надійно закріплені обмежувачі.

2.3.3. Розміщення обладнання (верстатів, машин, механізмів, верстаків тощо) має відповідати навчально-виробничому процесу, нормам розстановки обладнання й умовам його роботи, а також забезпечувати безпечні умови навчання та праці учнів.

2.3.4. Складування матеріалів і деталей треба виконувати на спеціальних місцях так, щоб вони не захащували проходів і не заважали вільному обслуговуванню. Висота складування матеріалів, заготовок не повинна бути більшою 1 м. При складуванні потрібно забезпечувати стійкість складених предметів і запобігати падінню заготовок, деталей або матеріалів. Для цього застосовують спеціальні пристрої, стояки, прокладки, підкладки, підпори тощо.

2.3.5. Обладнання майстерень (установка для фарбування розпиленням, апарат точкового зварювання тощо), робочі місця для лиття метилів і термообробки треба встановлювати в окремому приміщенні з обов'язковим влаштуванням місцевих витяжних відсмоктувачів. Фарбувати розпилюванням необхідно тільки у витяжній шафі.

2.3.6. Передачі (пасові, канатні, ланцюгові, фрикційні, зубчасті і ото) повинні бути забезпечені надійними і зручними в експлуатації запобіжними захисними засобами і бути пофарбованими у сигнальні кольори відповідно до ГОСТ 12.4.026-76 ..ССВГ. «Цвета сигнальные и знаки безопасности».

2.3.7. Передачі, розмішені всередині обладнання і агрегатів, повинні бути закритими з усіх боків. Доступ до них має здійснюватися тільки за допомогою пристроїв, що відчиняються (кришка, дверні тощо).

2.3.8. Подавальні валики й інші подібні пристрої повинні бути забезпечені пристосуваннями, що запобігають захопленню одягу і пальців працівники.

2.3.9. Устаткування, пристрої та інструменти протягом усього періоду експлуатації повинні відповідати вимогам безпеки ГОСТ 12.2.003-91 "ССБТ. «Оборудование производственное. Общие требования безопасности». Обладнання і механізми майстерень повинні мати тільки індивідуальні приводи. Передавання руху до обладнання трансмісіями в майстернях не дозволяється.

2.3.10. Оброблювані, рухомі або обертові деталі, вироби, що виступають за габарити обладнання, повинні бути огорожені і мати стійкі підтримувальні пристрої.

2.3.11. Усе верстатне обладнання, призначене для обробки крихких металів, повинно мати захисні пристрої. Під час обробки матеріалів з утворенням зливної стружки верстати повинні бути обладнані стружкоколами. Фрезерні верстати для захисту від стружки повинні мати надійні щитки й ширми. Стругальні верстати мають забезпечуватися стружкозбирачами.

2.3.12. Обладнання треба фарбувати світлими топами одного кольору. Місця, що підлягають захисту, фарбують червоним кольором, який різко виділяється після зняття захисного засобу.

2.3.13. Справність і стан обладнання та його захисних засобів повинні перевірятися до початку роботи майстром, інструктором виробничого навчання або вчителем, викладачем.

2.3.14. Пуск і зупинка обладнання і механізмів повинні бути цілком безпечними, а пускові пристрої - зручними для користування.

2.3.15. Пускові пристрої мають забезпечувати швидкість і плавність вмикання з робочого місця і повинні бути позбавлені можливості самовільно вмикатися. Наявність кількох місць пуску не дозволяється.

2.3.16. Поблизу робочого місця вчителя, викладача, майстра, інструктора виробничого навчання має бути рубильник (кнопка «Стоп») вимикання всього обладнання майстерні.

2.3.17. Розміщення органів керування (рукояток, маховичків, кнопок) повинно бути зручним, безпечним для користування.

2.3.18. Кнопки вмикання будь-якого обладнання мають бути - заглиблені на 3-5 мм, а кнопки вимикання повинні виступати над панеллю не менш як на 3 мм і мати добре видимий напис «Стоп». Колір кнопок вимикання – **червоний**.

2.3.19. Пусковий педальний пристрій, якщо він є, повинен мати захисний засіб, що запобігає випадковому вмиканню (від падіння предмета на педаль, несподіваного натискання тощо).

2.3.20. Прибирати стружки, обрізки, пил і бруд з обладнання слід тільки за допомогою крючків, щіток тощо після того, як вимкнено обладнання. Без використання зазначених пристроїв прибирати не дозволяється. Застосовувати стиснене повітря для здування ошуків і стружок не дозволяється.

2.3.21. Змащувати частини обладнання треба ретельно і систематично згідно з відповідною інструкцією. Система змащування забезпечується пристроями, що запобігають розбризкуванню і розливанню мастил (щітками, збирачами, листами, піддонами), і повинна бути безпечною в обслуговуванні.

2.3.22. Ремонтувати обладнання під час його роботи забороняється.

2.3.23. Перед ремонтом обладнанням треба його вимкнути з електромережі і привести до такого етапу, при якому жодна його частина або вузол не могли б самостійно рухатися. Приводні паси треба зняти з шківів, під пускові педалі потрібно підставити підкладки (колодки). Біля пускових пристроїв і рубильників, що підводять струм, вивішують попереджувальні плакати, де зазначають, що обладнання ремонтується і пуск його заборонений. Знімні частини розміщують на заздалегідь підготовлених місцях, міцно і стійко укладають з використанням підкладок, круглі деталі – із застосуванням підпор. Для виконання ремонтних робіт між знятими деталями і біля обладнання, що ремонтується, залишають вільні проходи і робочі площі.

2.3.24. Перед пуском обладнання після ремонту або налагодження всі захисні засоби, а також пристрої слід поставити на місце, міцно й правильно закріпити. Працівників, які є поблизу, повідомляють про початок роботи на відремонтованому обладнанні.

3. Вимоги електробезпеки

3.1. Електрообладнання у навчальних приміщеннях повинно відповідати вимогам Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів.

3.2. Електрична частина освітлювальних установок (напруга, виконання і захист освітлювальних мереж, заземлення тощо) повинна відповідати вимогам правил улаштування електроустановок, що затверджуються в установленому чинним законодавством порядку.

3.3. Електропостачання робочих місць учнів здійснюється від розподільного щита, встановленого

біля робочого місця вчителя, викладача, майстра, інструктора виробничого навчання.

3.4. На лабораторних столах слід установлювати розетки з підводкою електроенергії напругою 12 В для виконання лабораторних робіт.

3.5. До Початку навчання особа, яка проводить це навчання, повинна навчити учнів правилам електробезпеки і тільки після засвоєння їх учнями може допускати їх до роботи.

3.6. У разі виявлення несправності електрообладнання слід негайно припинити роботи і повідомити особу, яка проводить навчання.

3.7. Усі роботи з електрообладнанням, умикання і вимикання електроустановок, заміна електроламп, уставка запобіжників тощо має виконувати особа з відповідним допуском з електробезпеки.

4. Вимоги безпеки під час навчання учнів у навчальних і навчально-виробничих майстернях

4.1. Робоче місце учня повинно бути організоване так, щоб запобігти будь-якому нещасному випадку.

4.2. Робоче місце, за необхідності проведення робіт сидячи, обладнують сидіннями (приставними, висувними або відкидними), якими учні можуть користуватися для відпочинку і виконання окремих операцій основної роботи.

4.3. Робочі місця повинні бути обладнані спеціальними пристроями: тумбочками, висувними ящиками, шафами, інструментальними полицями або стелажми для зберігання інструмента, захисних окулярів, креслень тощо: заготовки, інструмент тощо, які зберігаються на стелажі, не повинні виступати за межі робочої площини стелажу.

4.4. Інструмент слід зберігати в спеціальних інструментальних ящиках, шафах, столиках біля обладнання, а в тих випадках, де це передбачено конструкцією машини - в середині її.

4.5. Початкові роботи необхідно виконувати під наглядом майстра, інструктора виробничого навчання або вчителя, викладача.

4.6. Усі пристрої (кондуктори, ділильні головки тощо), що застосовуються на обладнанні, повинні бути справними, зручними, безпечними в експлуатації.

4.7. Для безпечного підймання агрегатів і механізмів за допомогою підймальних механізмів необхідно користуватися спеціальними захватами, які надійно їх утримують.

4.8. Особи, які проводять навчання, мають право користуватися підймально-транспортними механізмами для знімання і транспортування деталей і механізмів, якщо вони пройшли відповідне навчання та мають посвідчення. Залучати до цієї справи учнів забороняється.

4.9. Навчальні монтажні роботи, що проводяться з використанням м'яких припоїв, не дозволяється виконувати з використанням сплавів, що містять свинець.

4.10. Учні під час трудового навчання, а також учителі, викладачі, майстри, інструктори виробничого навчання повинні забезпечуватися справним спецодягом, спецвзуттям, запобіжними пристроями відповідно до діючих для певного виду виробництва норм.

4.11. Учні, учителі, викладачі, майстри виробничого навчання під час трудового навчання повинні забезпечуватися спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту відповідно до типових норм, що затверджуються в установленому чинним законодавством порядку.

Розміри спецодягу повинні відповідати зросту учнів.

4.12. У випадку, коли роботу на металевих поверхнях треба виконувати в лежачому, сидячому положенні або на колінах, учням треба видати для обов'язкового користування під час роботи спеціальні мати або наколінники з матеріалу низької теплопровідності.

4.13. Інструмент і пристрої в лабораторіях необхідно розміщувати безпосередньо на робочому місці в тій кількості, яка необхідна для виконання даного виду робіт.

4.14. У разі пересувного робочого місця інструмент треба розміщувати в спеціальному ящику або інструментальній сумці.

5. Вимоги пожежної безпеки

5.1. Для всіх приміщень майстерень вимоги пожежної безпеки визначаються Правилами пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України, затвердженими наказом Міністерства освіти України і Головного управління Державної пожежної охорони Міністерства внутрішніх справ України від 30.09.98 № 348/70, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 17.12.98 за № 800/3240 (зі змінами) (далі - Правила пожежної безпеки для закладів,

установ, і організацій системи освіти України).

5.2. Усі навчальні та навчально-виробничі майстерні повинні бути повністю забезпечені протипожежним інвентарем, вогнегасниками, ящиками з піском (не менш ніж по одному ящику в майстерні), сигналами та іншим обладнанням у відповідності до Правил пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України.

5.3. Легкозаймисті і вогнебезпечні матеріали (бензин, гас, лак, фарбу, мастило тощо) зберігають у спеціальних приміщеннях, місцях і пристроях згідно з Правилами пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти України. Запас цих матеріалів на робочому місці не повинен перевищувати потреби в них робочого дня; при цьому залишати зазначені матеріали після роботи не дозволяється.

6. Обов'язки посадових осіб щодо забезпечення охорони праці під час занять у майстернях навчального закладу

6.1. Керівництво і відповідальність за організацію охорони праці під час проведення навчання в майстернях навчального закладу покладається на його керівника відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах.

6.2. Керівник навчальною заклад, у якому проводиться навчання в майстернях:

- створює здорові і безпечні умови для проведення занять;
- наказом призначає відповідальних осіб, які зобов'язані контролювати створення безпечних умов навчання та праці, стежити за виконанням учнями цих Правил та відповідних інструкцій з охорони праці на робочому місці в майстернях;
- організовує роботу щодо розроблення та затверджує інструкції з охорони праці (безпеки життєдіяльності) для учнів під час навчання в майстернях;
- організовує роботу щодо забезпечення учнів справними обладнанням та пристроями;
- організовує проведення технічного обслуговування та ремонт) обладнання в майстернях;
- організовує один раз на три роки навчання учителів, викладачів, майстрів, інструкторів виробничого навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності з наступною перевіркою знань відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету з нагляду за охороною праці України від 26.01.2005 № 15, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за № 231/10511, та Положення про організацію охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і навчальних закладах;
- відповідно до Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу, у навчальних закладах, проводить розслідування нещасних випадків.

6.3. Учителі, викладачі, майстри, інструктори виробничого навчання:

- навчають учнів безпечного поводження з наявним у майстерні обладнанням, а також безпечних методів виконання робіт;
- забезпечують дотримання вимог безпечного проведення навчально-виховного процесу;
- несуть відповідальність за збереження обладнання майстерні, справність засобів пожежегасіння;
- стежать за своєчасним проведенням технічного обслуговування та ремонту обладнання майстерні;
- здійснюють навчання та інструктаж учнів з охорони праці, безпеки життєдіяльності відповідно до Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 18.04.2006 № 304, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 07.07.2006 за № 806/12680;
- здійснюють першу допомогу } разі нещасних випадків, що сталися з учнями в майстерні.

Реєстрація інструктажів з охорони праці проводиться:

- вступний - у журналі обліку навчальних (навчально-виробничих) занять на окремій сторінці за формою, що надається у додатку 4;
- первинний на робочому місці у кожній майстерні, де проводиться трудове або професійне навчання. - у спеціальному журналі (додаток 5);
- первинний перед виконанням навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо, - у журналі обліку навчальних (навчально-виробничих)

занять на сторінці про запис теми уроку. навчального заняття тощо.

6.4. Навчання учнів проводиться відповідно до інструкцій з охорони прані, які розроблюють учителі, викладачі, майстри, інструктори виробничого навчання навчальних закладів згідно з Положенням про розробку інструкцій з охорони праці, затвердженим наказом Комітету по нагляду за охороною праці України Міністерства праці та соціальної політики України від 29.01.98 № 9, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 07.04.98 за № 226/2666.

Директор Інституту інноваційних технологій
і змісту освіти Міністерства освіти і науки України

А.В.Кудін

Додаток 1
до підпункту 2.1.12 Правил безпеки під час занять
навчальних і навчально-виробничих майстернях
навчальних закладів системи загальної середньої освіти

ПЕРЕЛІК
допоміжних засобів навчання
та шкільного обладнання,
рекомендованого Міністерством освіти і науки України

Обробка металів

ОБЛАДНАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ

Верстати

Верстат горизонтально-фрезерний з пристосуванням для вертикального фрезерування
Верстат свердлильний настільний
Верстат токарно-гвинторізний
Верстат електрозаточний

Верстаки

Верстак комбінований
Верстак слюсарний з лещатами (довжина губок до 120 мм)

ПРИЛАДДЯ

Пристрої

Приладдя універсальне для згинання листового металу і дроту
Плита розмічувальна 200x200x65 мм Рихтувальна плита або наковальня
Прес для штампування
Піч муфельна
Електродріль з перфоратором (потужністю 750 Вт)
Ножиці електричні (потужністю 750 Вт)
Шліфувальна манишка кутова (потужністю 750 Вт)
Круг шліфувальний до шліфмашинки
Круг відрізний до шліфмашинки
Електрофарбопульт (потужністю 60-100 Вт.)
Пістолет заклепковий
Заклепки для заклепкового пістолета
Патрон свердлильний (для свердел 2-10 мм.)

* Обладнання, яке необхідно придбати для комбінованої майстерні замість слюсарних та деревообробних верстаків.

ІНСТРУМЕНТИ

Металообробні

Лещата ручні
Лещата машинні (шприца губок 80 мм) з ручним приводом
Плашка (набір МЗ-М12)

Плашкотримач
Вороток
Мітчик (набір МЗ-М12)
Зубило слюсарне, ширина леза 10 мм
Зубило слюсарне, ширина леза 20 мм
Киянка для робіт із жерстю
Кернер
Кусачки
Молоток слюсарний. 150 г
Молоток слюсарний. 300 г
Молоток слюсарний. 600г
Свердло спіральне (від 2 до 12 мм)
Свердло спіральне з твердосплавною напайкою (від 2 до 12 мм)
Фреза (набір з 6 фрез)
Різець токарний (набір з 10 різців)
Щітка кордова для чищення напилків, 270x60 мм
Надфілі (набір)
Напилок плоский . насічка 3. довжиною 250 мм
Напилок плоский . насічка 2. довжиною 400 мм
Напилок круглого перерізу, насічка 1
Напилок тригранний, насічка 3
Напилок квадратного перерізу, насічка 3
Напилок напівкруглий 200-500 мм
Ножиці ручні для різання жерсті
Ножиці по металу важільні шкільні
Рамка ножівочна
Полоню ножівочне
Пензлик для фарбування
Інструменти для виконання чеканки
Інструменти для гравірування

ЕЛЕКТРО-МОНТАЖНІ РОБОТИ

Прилади та пристосування
Універсальний вимірювальний пристрій для вимірювання сили струму, напруги, опору
Індикатор
Електричний лічильник
Випрямлячі з вихідною напругою 12В. 24В. 36В
Плитка електрична лабораторна
Стіл для паяння
Електропаяльник (із набором матеріалів) потужністю 75 Вт

ІНСТРУМЕНТИ

Круглогубці
Пінцет
Пристосування для зняття ізоляції
Ніж монтажний
Викрутки
Бокоріз

Обробка деревини ОБЛАДНАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНЕ *Верстати*

Верстат токарний для обробки деревини
Верстат електрозаточний
Верстат настільний свердлильний (діаметр свердла до 18 мм)
Верстат настільний фуговально-пилльний
Верстаки
Верстак столярний одномісний

ПРИЛАДДЯ*

Пристрої
Персональний комп'ютер учителя
Мультимедійна дошка
Коловорот
Стусло
Стусло універсальне
Зшивач (для скріпок шириною 6 мм)
Скріпки шириною 6 мм
Інструмент для розведення зубів пилок
Струбцина
Дриль ручна з патроном до 10 мм
Електродріль (потужністю не менше 500 Вт)
Прилад для визначення механічних властивостей матеріалів
Пилка електрична дискова (потужністю 1400 Вт)
Лобзик електричний (потужністю не менше 750 Вт)
Пилка для електролобзика (5 пилок)
Рубанок електричний (потужністю не менше 750 Вт)
Електрофрезер (потужністю не менше 800 Вт)
Фрези до електрофрезера (5 фрез)
Електроні ліф у вальна машинка стрічкова
Шліфувальна стрічка для електрошліфувальної машинки
Електрошабер (потужністю 180 Вт)
Стамески для електрошабера (13. 14. 15 мм)
Електрофарбопульт (потужністю 60-100 Вт)
Дельташліфмашинка (потужністю не менше 240 Вт)
Шліфаркуші до дельташліфмашинки (комплект)
Вібраційна шліфувальна машинка (потужністю 500 Вт)
Шліфаркуші до віброшліфмашинки (комплект)
Ножівка електрична (потужністю 750 Вт)
Пилки для ножівки електричної (5 пилок)
Електровипилувач
Подовжувач електричного кабелю (6 м. 10м)

Директор Інституту інноваційних технологій
і змісту освіти Міністерства освіти і науки України

А.В.Кудін

Додаток 2

до підпункту 2.1.22 Правил безпеки під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти

ПЕРЕЛІК ОРІЄНТОВНИЙ

медикаментів, перев'язувальних засобів і приладь для аптечки майстерні навчального закладу

1. Бинт стерильний і нестерильний - по 1-йй шт.
2. Серветки стерильні – 1 уп.
3. Вата гігроскопічна (у банні з притертою пробкою) - 50г.
4. Спирт етиловий - 30-50мл.
5. Мазь від опіків (з анестезіном тощо) - 1 уп.
6. Перманганат калію - 15-20г.
7. Йодна настоянка - 1 фл.
8. Розчин борної кислоти 5%-пий спиртовий - 1 фл.
9. Розчин оцтової кислоти 2%-пий - 100-130мл.
10. Розчин аміаку 10%-ний - 1 фл.
11. Валідол - 1 уп.
12. Вазелін борний - 1 уп.
13. Розчин пероксиду водню 3%-ний - 50мл.
14. Активоване вугілля в таблетках - 4уп.
15. Сульфацил натрію 30%-пий у тюбиках по 1.5 мл - 5 шт,
16. Сода питна - 1 пачка.
17. Ножиці медичні - 1 шт.
18. Пінцет - 1 шт.
19. Клей БФ-6 (або лейкопластир) - 25мл.
20. Джгут -1шт.

Комплектування аптечки й складання інструкції з надання першої медичної допомоги роблять за погодженням з персоналом медпункту навчального закладу.

Відповідальність за наявність медикаментів, перев'язувальних засобів, а також за належний стан аптечки покладається па завідувача майстернею.

Контроль за етапом аптечки здійснює персонал медпункту.

Директор Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України

Л.В.Кудін

Додаток 3

до підпункту 2.1.22 Правил безпеки під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти

ПРАВИЛА НАДАНИЯ ПЕРШОЇ (ДОЛІКАРСЬКОЇ) ДОПОМОГИ

Під час проведення занять в навчальних і навчально-виробничих майстернях можливі травми, пошкодження. У всіх випадках травм або пошкоджень необхідно звернутися до лікувальної установи. Надання першої (долікарської) допомоги потерпілому дозволить полегшити стан і зменшити термін післятравмового періоду реабілітації.

Удари, розтяги

Унаслідок удару об твердий предмет або падіння можуть пошкодитись м'які тканини, розтягнутися зв'язки. Це проявляється у вигляді припухлості, синця у місці удару. Щоб падати першу допомогу, треба створити спокій пошкодженій ділянці й покласти па неї 3-4 рази холод (щоразу на І годину з інтервалами 15-20 хвилин).

У разі удару носа, що супроводжується кровотечею, не дозволяється сякатися. Голову слід нахилити вперед, затиснувши крила носа пальцями на 10-15 хв.

За умови удару голови треба забезпечити спокій. Під час транспортування постраждалого слід покласти на спину, підклавши під голову подушку або м'яку тканину. Не можна дозволяти учневі з такою травмою самостійно йти в лікарню.

Переломи, вивихи

Основними ознаками перелому є різкий біль, що посилюється при спробі рухатися, припухлість, що поступово збільшується у місці пошкодження, деформація. Діагноз перелому може встановити тільки лікар.

У разі вивиху відбувається зміщення з'єднаних кісток.

Якщо є підозра на вивих, перелом, підвивих, розтягнення зв'язок, не можна пробувати вправляти, тягти за пошкоджене місце. Необхідно створити максимальний спокій, нерухомість пошкодженої частини тіла за допомогою транспортної шипи - твердого матеріалу, обгорнутого в м'яку тканину. Шину треба прибинтувати так, щоб вона захоплювала суглоби нижче і вище від місця пошкодження. У разі перелому кісток гомілки укладають дві шини із зовнішнього і внутрішнього боків ноги від стопи до верхньої третини стегна.

У разі перелому стегна одну шипу розмішують уздовж зовнішнього боку від пахвової западини пошкодженого боку до стопи, а другу – у повз внутрішнього боку від пиху до стопи. Шипи туго прибинтовують до йоги бинтами або рушниками в 3-4 місцях. Стопу фіксують тугою пов'язкою.

У разі перелому руки, ключиці або вивиху кісток у плечовому або ліктьовому суглобі руку притискують до тулуба, закріплюють пов'язкою.

Поранення

Під час палання першої допомоги у разі поранення необхідно зупинити кровотечу, накласти стерильну пов'язку і доставити потерпілого до лікаря.

Той, хто надає допомогу при пораненні, повинен з милом помити руки, а якщо не неможливо - намазати пальні йодною настоянкою. Доторкуватися до рани навіть вимитими руками не дозволяється. Не дозволяється обмивати рану водою.

При незначних порізах рану обробляють йодною настоянкою і накладають марлеву пов'язку, яка захищає організм від мікробів і сприяє швидкому зсіданню крові.

При пораненні склом або іншим предметом рану промивають великою кількістю дистильованої води або тампоном, змоченим етиловим спиртом або розчином пероксиду водню; виймають осколки скла і знову промивають рану спиртом або розчином пероксиду водню. Якщо рана забруднена, бруд видаляється тільки навкруги, але ні в якому разі не з глибинних шарів рани. Шкіру навколо рани обробляють йодною настоянкою або розчином брильянтової зелені, перев'язують і звертаються в медпункт.

У разі кровотечі у вигляді крапель або рівної струмини під тиском судину, яка кровоточить, потрібно притиснути до кістки вите від місця поранення, а якщо не кровотеча на руні або позі, то після цього максимально зігнути кінцівку в суглобі та забинтувати його в такому положенні. Потім накладають джгут па 5-10 см вище від рани, під джгут необхідно підкласти тканину або марлеву пов'язку, а також записку про час його накладання. Джгут не можна залишати па кінцівці довше ніж 1.5 год.

Директор Інституту інноваційних технологій
і змісту освіти Міністерства освіти і науки України

А. В. Кудін

Додаток 4

до пункту 6.3 Правил безпеки під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти

РЕЄСТРАЦІЯ

вступного інструктажу з охорони праці для учнів, вихованців під час трудового і професійного навчання в журналі обліку навчальних (навчально-виробничих) занять

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові особи, яку інструктують	Дата проведення інструктажу	Прізвище, ім'я, по батькові особи, яка проводила інструктаж	ПІДПИС	
				особи, яка проводила Інструктаж	особи*, яку інструктують
1	2	3	4	5	6

* Учні розписуються у журналі інструктажу, починаючи з 9-го класу.

Директор Інституту інноваційних технологій
і змісту освіти Міністерства освіти і науки України

А.В.Кудін

Додаток 5

до пункту 6,3 Пропис безпеки під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях
навчальних закладів системи загальної середньої освіти

Титульний аркуш журналу

(навчальний заклад)

ЖУРНАЛ реєстрації інструктажів учнів, вихованців з охорони праці на робочому місці

(майстерня, навчальна дільниця тощо)

Розпочато 20__р.

Закінчено 20__р.

Формат А4 (210x297)

№ з/п	Дата проведення інструктажу	Прізвище, ініціали особи, яку інструктують	Клас, група тощо	Вид інструктажу (первинний, позаплановий, цільовий), назва та номер інструкції	Причина проведення позапланового або цільового інструктажу	Прізвище, ініціали особи, яка інструктує та перевіряє знання	Підписи	
							особи* яку інструктують*	Особи, яка інструктує
1	2	3	4	5	6	7	8	9

* Учні розписуються у журналі інструктажу, починаючи з 9-го класу.

Директор Інституту інноваційних технологій
і змісту освіти Міністерства освіти і науки України

А.В.Кудін